

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: קיץ תשע"ג, 2013
מספר השאלון: 575 , 057204
נספחים: א — מפה לשאלה 1
ב — גרפים לשאלה 4
ג — תמונות לשאלה 6

גאוגרפיה ופיתוח הסביבה

הפיתוח והתכנון המרחבי

2 יחידות לימוד
השלמה ל-5 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שבע שאלות, ומהן עליך לענות על ארבע בלבד. לכל שאלה — 25 נקודות; סה"כ — 100 נקודות.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: **אטלס משנת 1993 ואילך**:
— אטלס אוניברסיטאי חדש, הוצאת יבנה
(**ללא המילון למונחי הגאוגרפיה**)
— אטלס כרטא — פיזי, מדיני, חברתי, כלכלי
— אטלס כרטא אוניברסלי
- ד. הוראה מיוחדת: כדי להמחיש את תשובותיך היעזר בסרטוטים, בחתכים ובגרפים, לפי הצורך.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

המשך מעבר לדף

ה ש א ל ו ת הפיתוח והתכנון המרחבי

בשאלון זה שבע שאלות, ומהן עליך לענות על ארבע שאלות בלבד (לכל שאלה – 25 נקודות).

1. תכנון מרחבי

א. הסבר מהו תכנון מרחבי.

עיינ במפת מרכז העיר קנֶבֶרָה באוסטרליה שבנספח א, ותאר עיקרון אחד של תכנון מרחבי
הבא לידי ביטוי במפה. (8 נקודות)

ב. יש מחלוקת בנוגע למעורבות המדינה בתהליכי תכנון.

אחדים טוענים שיש לצמצם את המעורבות של המדינה בתכנון המרחב, ולהניח לכוחות
השוק לפעול בחופשיות.

אחרים סבורים שעל המדינה להיות מעורבת יותר בתכנון המרחב, ולהגביל את פעולת
כוחות השוק.

הצג נימוק אחד לכל אחת מהטענות (סך־הכול שני נימוקים). (8 נקודות)

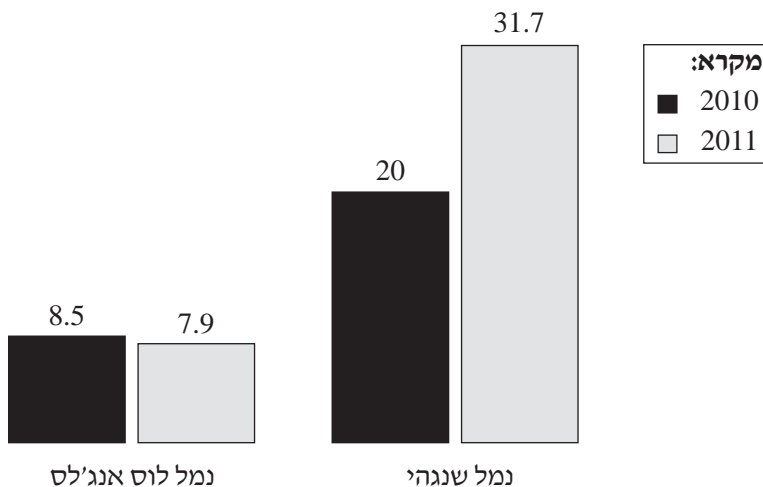
ג. ארגוני "המגזר השלישי" משפיעים על תהליכי הפיתוח והתכנון במרחב.

הסבר מהו "המגזר השלישי", ותאר יתרון אחד וחיסרון אחד בהשפעה של מגזר זה
על תהליכי התכנון. (9 נקודות)

2. תחבורה ימית

בגרפים שלפניך מוצגים נתונים על נפח הסחורות שעברו בנמלי הים של שנגהי (בסין) ולוס אנג'לס (בארצות-הברית). עיין בגרפים ובמפות שבאטלס, וענה על הסעיפים א-ג.

נפח הסחורות שעברו בנמלי הים של שנגהי ולוס אנג'לס בשנים 2010-2011
(במיליוני TEU*)

* יחידות בין-לאומיות למדידה של נפח סחורות

(מתוך האתרים: www.joc.com; www.portoflosangeles.org)

- א. הסבר את המושגים "עורף כלכלי" (הינטרלנד) של נמל ו"חזית" (פורלנד) של נמל. תאר את העורף הכלכלי של כל אחד מהנמלים שנגהי ולוס אנג'לס. (9 נקודות)
- ב. תאר שלושה יתרונות מיקום של נמל שנגהי. (8 נקודות)
- ג. תאר את מגמת השינוי בנפח הסחורות שעברו בכל אחד מהנמלים, והצג שני הסברים למגמת השינוי בנמל שנגהי. (8 נקודות)

3. מודל התמורה הדמוגרפית

דיוויד ברוקס, פרשן עיתון הניו יורק טיימס, טען במאמרו:

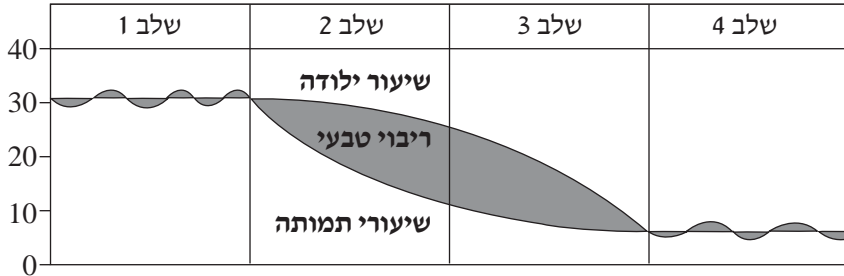
"במשך עשרות שנים ראו אנשים בגידול האוכלוסייה בעיה. כיום הגענו לקיצוניות האחרת, וברור

שצעירים הם משאב חסר."

(David Brooks, *NY Times*, 12.5.12)

עיינ במודל התמורה הדמוגרפית שלפניך, וענה על הסעיפים א-ג שאחריו.

שיעור לאלף
נפש

א. קבע איזה מהשלבים במודל התמורה הדמוגרפית יכול להתאים לטענה כי "ראו בגידול האוכלוסייה בעיה".

קבע איזה מהשלבים במודל זה יכול להתאים לטענה כי "צעירים הם משאב חסר".

נמק את קביעותיך. (7 נקודות)

ב. קבע באילו מדינות, מפותחות או תת־מפותחות, צעירים הם משאב חסר.

הצג שתי דרכים אפשריות להתמודדות עם מחסור זה. (9 נקודות)

ג. קבע באילו מדינות, מפותחות או תת־מפותחות, רואים בגידול האוכלוסייה בעיה.

הצג שתי דרכים אפשריות להתמודדות עם בעיה זו. (9 נקודות)

יישובים כפריים ויישובים עירוניים

.4

הגרפים בנספח ב מתארים את השינוי במספר התושבים המתגוררים בערים ובכפרים, במדינות המפותחות ובמדינות המפותחות פחות בשנים 1950-2007, ומציגים תחזית עד 2050. עיין בנספח, וענה על הסעיפים א-ג.

א. תאר את מגמות השינוי בכל אחד מארבעת הגרפים. (7 נקודות)

ב. מגמת השינוי במספר תושבי הערים במדינות המפותחות פחות משפיעה על המדרג העירוני במדינות אלה.

הסבר השפעה זו. (7 נקודות)

ג. מגמת השינוי במספר תושבי הכפרים במדינות המפותחות היא אחת התמורות במרחב הכפרי של המדינות האלה.

תאר שלוש תמורות נוספות במרחב הזה. (11 נקודות)

גלעין ושוליים באיחוד האירופי

.5

בטבלה שלפניך נתונים על מדדי פיתוח של מדינות נבחרות באיחוד האירופי. עיין בטבלה, וענה על הסעיפים א-ב שאחריה.

מדדי פיתוח של מדינות נבחרות באיחוד האירופי (2011)

המדינה	תוצר מקומי גולמי לנפש (בדולרים)	שיעור המועסקים בחקלאות (באחוזים)	שיעור תמותת תינוקות (לא לפי תושבים)	שיעור המשתמשים באינטרנט (למאה תושבים)
בולגריה	13,800	7.1	10.4	24.4
בריטניה	36,500	1.4	5	65.6
גרמניה	38,100	1.6	3.8	69.3
פורטוגל	23,400	11.7	3.5	35.6
רומניה	12,500	30	13.9	20.9

(מתוך האתרים: www.cia.gov; www.statsilk.com)

א. מייין את המדינות המוצגות בטבלה לשתי קבוצות על פי רמתן החברתית-כלכלית:

מדינות בגלעין של האיחוד האירופי ומדינות בשוליים של האיחוד האירופי.

הסבר את קביעותיך על פי שני מדדים מן הטבלה. (9 נקודות)

ב. בהשתייכות של מדינות השוליים לאיחוד האירופי יש יתרונות וחסרונות עבורן.

(1) תאר שני יתרונות. (8 נקודות)

(2) תאר שני חסרונות. (8 נקודות)

6. חקלאות

- בתמונות 1-4 בנספח ג נראים אמצעים טכנולוגיים ושיטות גידול מתקדמות בתחום החקלאות. עיין בתמונות, וענה על הסעיפים א-ג.
- א. תאר את שיטת הגידול או את האמצעי הטכנולוגי הנראים בכל אחת מהתמונות, והסבר כיצד כל אחד מהם מייעל את החקלאות. (10 נקודות)
- ב. בחר בשניים משיטות הגידול או האמצעים הטכנולוגיים הנראים בתמונות. הסבר כיצד כל אחד מהם עלול לפגוע בסביבה. (7 נקודות)
- ג. הסבר מהי חקלאות בת קיימא. תאר שיטת גידול או אמצעי טכנולוגי התורמים לפיתוח של חקלאות בת קיימא. (8 נקודות)

7. אנרגיה

- א. בנורווגיה ובניגריה מפיקים ומייצאים נפט בכמות רבה, אך צורכים נפט בכמות מעטה. הסבר גורם אפשרי אחד לשיעור הצריכה הנמוך של נפט בכל אחת ממדינות אלה. (9 נקודות)
- ב. על פי התחזית של ארגון האנרגיה העולמי, בעשורים הבאים צפויה עלייה ניכרת בביקוש לאנרגיה בעולם. הצג שני הסברים אפשריים לתחזית זו. (9 נקודות)
- ג. בנייה תואמת אקלים היא אחת הדרכים להתמודד עם העלייה הצפויה בביקוש לאנרגיה. הסבר כיצד. (7 נקודות)

בהצלחה!

נספח א: מפה לשאלה 1

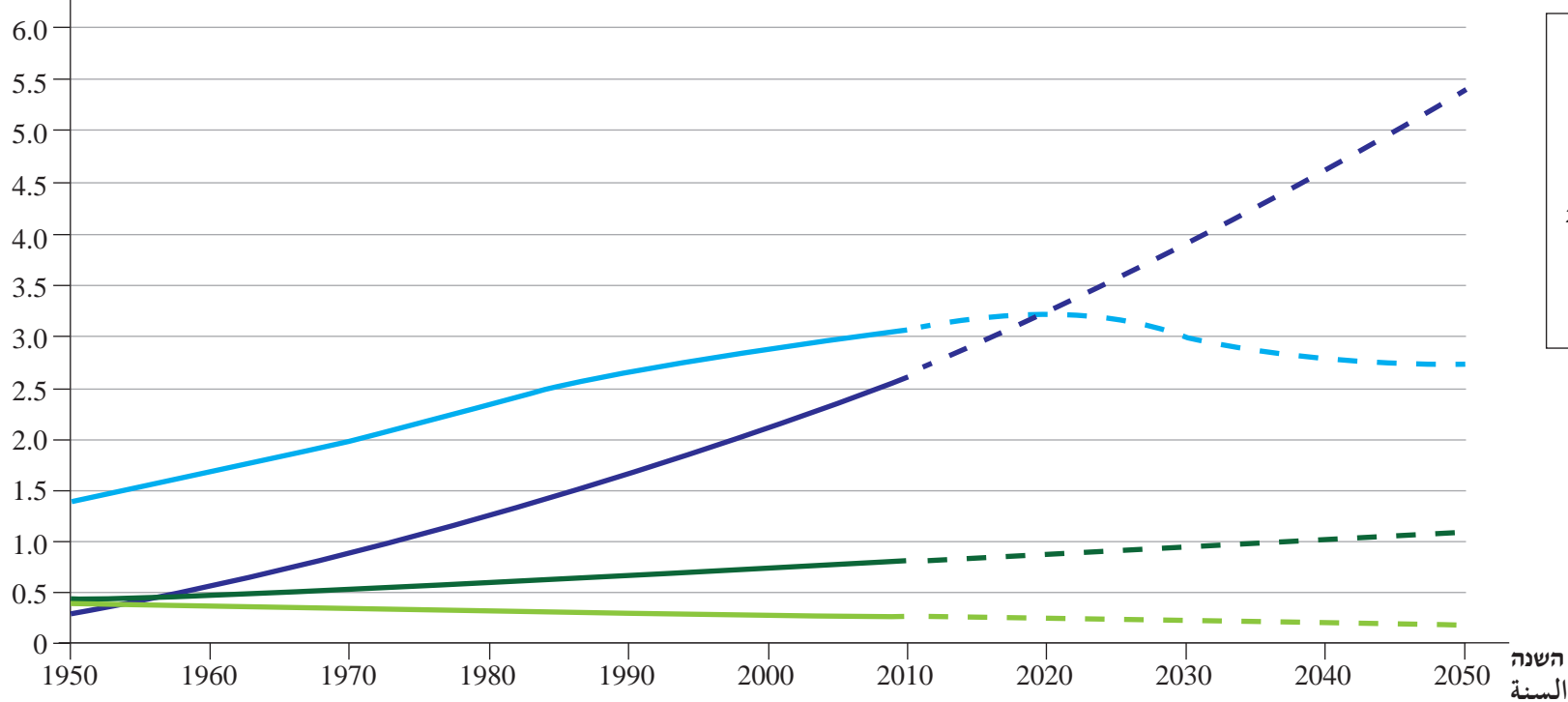
מפת מרכז העיר קנברה

נספח ב: גרפים לשאלה 4 الملحق "ב": رسوم بيانية للسؤال 4

מספר התושבים ביישובים עירוניים וביישובים כפריים
 במדינות המפותחות ובמדינות המפותחות פחות (עובדות ותחזית) 2050-1950
 عدد السكان في البلدات المدينيّة والبلدات القرويّة
 في الدول المتطوّرة وفي الدول الأقلّ تطوّرًا (حقائق وتوقعات) 2050-1950

מספר התושבים
 (במיליארדים)
 عدد السكان
 (بالمليارات)

מקרא / مفتاح:

- עירוניים במדינות המפותחות / مدينيون في الدول المتطوّرة (Solid Green)
- כפריים במדינות המפותחות / قرويون في الدول المتطوّرة (Dashed Green)
- עירוניים במדינות המפותחות פחות / مدينيون في الدول الأقلّ تطوّرًا (Solid Blue)
- כפריים במדינות המפותחות פחות / قرويون في الدول الأقلّ تطوّرًا (Dashed Blue)

נספח ג: תמונות לשאלה 6

الملحق "ج": صور للسؤال 6

תמונה 2 / الصورة 2 צילום: שגיא אורן מקיבוץ סעד

תמונה 1 / الصورة 1 צילום: Joveilliers

תמונה 4 / الصورة 4 צילום: Gene Alexander,
Usda Natural Resources
Conservation Service

תמונה 3 / الصورة 3 צילום: אילת לב ארי שלו